

20
24

05

om

HUDEBNÍ REVUE

MINISTERSTVO
KULTURY

{ Nadace
Leoše
Janáčka

“YEAR OF”
“CZECH”
“MUSIC”
“2024”

B | R | N | O

OPUS MUSICUM
hudební revue
ročník 56/2024, č. 5
ISSN 0862-8505

redakce: Martin Pašek, tel.: 725 794 290, e-mail: martin.pasek@opusmusicum.cz,
Lukáš Pavlica, tel.: 603 765 654, e-mail: lukas.pavlica@opusmusicum.cz
typografie, sazba: Barbara Zemčík, jazykové korektury: Jolana Flašarová

marketing: Jana Janulíková, tel.: 606 717 732, e-mail: marketing@opusmusicum.cz
administrace: Jolana Flašarová, tel.: 777 296 936, e-mail: opusmusicum@opusmusicum.cz
kontakt: Krkoškova 45a, 613 00, Brno, tel.: 725 794 290, e-mail: redakce@opusmusicum.cz

www.opusmusicum.cz

obálka:

přední strana: **Marian Palla**, Obraz za 46 000 Kč, 2007, kombinovaná technika na plátně, foto: Vít Mádr
zadní strana: **Marian Palla**, Obraz za 9 000 Kč, 2007, kombinovaná technika na plátně, foto: Vít Mádr

recenzenti čísla: Jiří Křesfan, Václav Nájemník, Jana Perutková, Vlasta Reittererová

Povoleno MK ČR pod č. 5652, cena jednoho čísla 100 Kč, roční předplatné: 500 Kč.
Objednávky ročního předplatného i jednotlivých čísel přijímá administrace redakce.
Číslo účtu pro předplatné: **6990730287/0100**

vydává: Opus musicum, obecně prospěšná společnost, za finanční podpory Ministerstva kultury ČR,
Nadace Leoše Janáčka, Nadace Český hudební fond, Statutárního města Brna a příspěvků soukromých osob.

Vychází šestkrát do roka.

Opus musicum je recenzovaným časopisem.

Opus musicum o. p. s., řídí správní rada ve složení: Patricie Částková, Lucie Šilerová, Martin Flašar,
redakční rada pracuje ve složení: Jiří Čevela, Dan Dlouhý, Šárka Havlíčková Kysová, Ondřej Jirásek, Vladimír Maňas, Michal Nejtek,
Viktor Pantůček, Jana Spáčilová, Jiří Suchánek, Pavel Sýkora, Jaroslav Šťastný, Miloš Vojtěchovský a Miloš Zapletal.

Nevyžádané rukopisy se nevracejí. Redakce neodpovídá za programové změny, které jí pořadatelské agentury neoznámí.
Za obsahovou správnost textu ručí autor. Názory autorů nemusejí vždy vyjadřovat stanovisko redakce. Osobní návštěvy redakce
pouze po předchozí telefonické domluvě.

Rok české hudby se pomalu chýlí ke konci, ale v redakci se jej stále snažíme na stránkách *Opus musicum* reflektovat. V čísle, které právě čtete, se k výročí českých skladatelů, hudebníků a vůbec lidí spjatých s hudbou váže více textů. Po úvodní studii Vojtěcha Kyase zaměřené na dobovou recepci velkých skladeb Franze Schuberta se můžete těšit na dokončení studie Viktora Velka, která se věnuje satirickému zobrazování Zdeňka Nejedlého, tedy osoby, která je s dějinami české hudby neodmyslitelně spjata, ať už v pozitivních či negativních konotacích. V rubrice Kompozice osvědčené recenzentské duo Tereza Opálková a Petr Mečkovský uzavírá analýzu skladeb, které vznikly pro letošní Velikonoční festival duchovní hudby, tentokrát půjde o díla Ondřeje Můčky a Jiřího Miroslava Procházky. Se druhým jmenovaným vedl Lukáš Pavlica rozhovor o skladatelské práci, interpretaci staré hudby, ale i jazzu. Zprávy-události přinášejí první část recenze letošního ročníku festivalu Forfest (zpracoval Vojtěch Mojžíš) a ohlédnutí za dvěma událostmi, které bychom mohli zařadit do Roku české hudby. Jde o brněnský Štetl fest, na kterém byl zmíněn rovněž Pavel Haas, Janáčkův žák s tragickým životním osudem a čtyřkou v letopočtu úmrtí, a příspěvek Karla Steinmetze zaměřený na modalitu v pohledech předních hudebních teoretiků pražské AMU v čele s Karlem Janečkem (zemřel 1974). Nechybí ani další díl seriálu o teoretickém spisu Osvlada Chlubny *Co mi Janáček dal* a recenze knižních a notových publikací. Martin Flašar reflektuje knihu kolektivu pod vedením Ivy Horové *Archiv, který nebyl. Sto let pokusu o národní zvukový archiv*, Gabriela Stašová akcentuje současná témata v recenzi kolektivní monografie *Zvuk, gender, identita: Studie ke kulturní analýze hudby* editorů Terezy Havelkové a Víta Zdrálka a číslo uzavírá recenze souboru drobných kytarových skladeb Ilony Koblihové s názvem *Kytarové toulky*. ■ Přejeme příjemné chvíle strávené s Opusem a již připravujeme další číslo, které bude poněkud výjimečné.

Martin Pašek, redaktor

STUDIE	Receptce velkých instrumentálních skladeb Franze Schuberta v devatenáctém století • VOJTĚCH KYAS • K provádění Schubertových vrcholných děl	6
	„Čert ví, co s tím Nejedlým počít!“ (2. část) • VIKTOR VELEK • K satirickému zobrazení Zdeňka Nejedlého u příležitosti Roku české hudby	17
KOMPOZICE	Tenebrae na Velikonočním festivalu duchovní hudby III. • TEREZA OPÁLKOVÁ, PETR MEČKOVSKÝ • Analýza skladeb Ondřeje Můčky a Jiřího Miroslava Procházky	33
GALERIE – KNIHOVNA	Osvald Chlubna: Co mi Janáček dal V. • MARTIN PAŠEK • Dosud neznámé teoretické dílo významného brněnského skladatele	58
ROZHOVOR	„Dnešní hudební období bych nazval dobou velké syntézy“ aneb rozhovor s Jiřím Miroslavem Procházkou • LUKÁŠ PAVLICA • O skladatelské tvorbě, staré hudbě, ale i jazzu	64
ZPRÁVY – UDÁLOSTI	Štetl fest 1. 9. • PETR MEČKOVSKÝ • Bratři Haasovi a Arnold Schönberg na brněnském festivalu	73
	Pětatřicátý ročník Forfestu Kroměříž (1. část) • VOJTĚCH MOJŽÍŠ • Ohlédnutí za letním festivalem	81
	Názory na modalitu předních hudebních teoretiků z pražské Akademie múzických umění • KAREL STEINMETZ • K výročí Karla Janečka	91
KRITIKA	Iva Horová a kolektiv: Archiv, který nebyl. Sto let pokusů o národní zvukový archiv • MARTIN FLAŠAR • K dlouho neuskutečněnému projektu	95
	Tereza Havelková, Vít Zdrálek (eds.): Zvuk, gender, identita: Studie ke kulturní analýze hudby • GABRIELA STAŠOVÁ • Ženy skladatelky, feminismus i queer estetika v nové publikaci	98
	Ilona Koblihová: Kytarové toulky / Guitar Wanderings • MARTIN PAŠEK • Album drobných kytarových skladeb	101

Pětatřicátý ročník Forfestu Kroměříž

(1. část)

Ve čtvrtek 4. července 2024 v podvečer se v přednáškovém sále Muzea Kroměřížska koncertem elektroakustické hudby uzavřel 35. ročník mezinárodního festivalu současného umění s duchovním zaměřením FORFEST CZECH REPUBLIC 2024.

Jaký tento letošní jubilejní ročník byl, co přinesl? Jeho stěžejní součástí bylo 19 koncertů, uspořádaných převážně v Kroměříži. Pod značkou Forfest se však letos uskutečnily i tři koncerty mimo toto hanácké kulturní centrum, jeden v nedalekém Kojetíně, druhý v Hodoníně, třetí v Olomouci. Formu poslechoých přednášek měl cyklus devíti Rozhovorů o hudbě, do programu letošního ročníku byly zařazeny rovněž i dvě muzikologické přednášky. Převážně muzikologicky bylo zaměřeno dvacet příspěvků do kolokvia „Duchovní proudy v současném umění“, které bylo v rámci Forfestu uspořádáno v Muzeu Kroměřížska.

Koncerty

Se značným předstihem oproti hlavnímu dění Forfestu 2024, již 25. dubna odpoledne, se v koncertním sále ZUŠ Kojetín uskutečnil koncert klavírního dua **Janna Polyzoides** (Rakousko) a **Markus Koropp** (Německo). Ač věkově a genderově poněkud nesourodé, hrálo duo kompaktně, přesně, zaujatě, soustředěně.

Janna Polyzoides (Rakousko) – Markus Koropp (Německo).
Foto archiv festivalu

VOJTĚCH MOJŽÍŠ

Umělci si vybrali skladby svým charakterem a kompozičním slohem blízké neoklasicismu a evropské Nové hudbě 60. let minulého století. Na úvod zařadili čtyřvětý cyklus krátkých kontrastních vět s názvem *Malá suita pro 20 prstů*, op. 61b od Ivána Eröda. Následovala rovněž neoklasicistní jednovětá stručná skladbička *Ecosaisien* pro klavír na čtyři ruce od Hermanna Markuse Pressla, hříčka postavená na efektu kratičkých motivků, oddělených od sebe výraznými pomlkami jakoby čekáním na nevyslovenou odpověď. Třetím číslem programu bylo *Pět kusů pro klavír na čtyři ruce „EZLO oder die Vernichtung von Gok“*, cyklus Görgy Ligetiho. Začíná v pochodovém tempu, které je náhle utnuto. Druhá část je polyfonní, čtyřhlas s postupným nástupem hlasů, končí rezolutním akordem. Třetí je kratičká, burleskní, čtvrtá lyricky zasněná. Pátá je rozverným lidovým popěvkem. Následovala skladba *Drásnění* moravského soudobého skladatele Víta Zouhara. Dílo, nejprve v nízké dynamické rovině velmi úspornými, až punktualistickými prostředky drží posluchače v neustálém napětí, zakončeno však je razantním arpeggiem ve forte. Rezolutním, motorickým nástupem se vyznačuje jednovětá, vnitřně výrazně členěná, opět čtyřruční skladba *Ironien*, op. 34 Erwina Schulhoffa. Skladatel zde intenzivně zaměstnává všechny čtyři ruce interpretů. Kontrastní motorická ostinata jakoby odbíjejí čas, jsou v silné dynamice. Kompozičně to byl vrchol celého koncertu. Jeho závěr však patřil rozsáhlé skladbě *Serynade* Helmuta Lachenmanna, zazněla v podání Markuse Koroppa. Je eruptivní, ametrická, plná krátkých

expresivních, převážně na ténbrech postavených nápadů, dramaticky od sebe oddělovaných clusterovými údery. Interpret pečlivě rozlišoval kontrastní výrazy a dbal na herní preciznost. Skladba je to ovšem příliš dlouhá, její forma postrádá soudržnost a jakoukoliv vývojovou logiku.

Druhý koncert Forfestu 2024 se konal v sobotu 15. června odpoledne v Galerii Sdružení výtvarných umělců moravských v Hodonině. Právě sem dramaturgie Forfestu umístila vystoupení souboru **Trio Euterpe**, hrající ve složení **Barbara Tolarová** – housle, **Štěpán Filípek** – violoncello a **Ondrej Olos** – klavír.

Trio EUTERPE – Barbara Tolarová (ČR), Ondrej Olos (Slovensko). Foto archiv festivalu

Umělci přišli s dobře promyšlenou dramaturgií. Na úvod zařadili *Dvě meditace pro sólové violoncello* (*Tajná stezka, Dárek*) od Vojtěcha Mojžíše. Následovalo slavné *Klavírní trio g moll* Bedřicha Smetany, jako připomínka probíhajícího čtyřkového Roku české hudby. Po krátké pauze, ve druhé polovině tohoto horkého jihomoravského sobotního odpoledne, zazněla obdobná dramaturgická sestava, jako v části předešlé, tedy nejprve skladba pro sólové violoncello – Martin Smolka: *Like Ella*, potom celý soubor s provedením monumentálního *Klavírního tria* Dmitrije Šostakoviče.

Mojžíšův diptych je sestaven z původně zcela samostatně vytvořených meditací. V obou případech jde o intimní výpovědi, do logických celků seřazené sledy kontrastních myšlenek. Filípek dílo provedl s mimořádným zaujetím, využil nabízející se možnosti zdůraznit ostré kontrasty, polaritu subtilních, jemných emocionálně vypjatých pasáží na jedné straně a bravurních, až brutálních erupcí na straně druhé. Naléhavostí a vervou se vyznačovalo provedení Smetanova komorního díla. Silně na posluchače zapůsobilo hned úvodní, hluboce procítěné sólo houslí. Svoji hutnou barvitostí a razancí předznamenalo dobře zvolený interpretační výklad celého třívětého cyklu. Martin Smolka svoji stručnou skladbičku věnoval vzpomínce na legendární jazzovou zpěvačku Ellu Fitzgerald. Ve své skladbě se soustředil na důmyslnou práci s omezeným výběrem jemných flažoletových dvojjzvuků v kontrastu s energickými souzvuky. Všechny důmyslně volené flažoletové kombinace sólista zahrál zněle a s naprostou jistotou. Šostakovičovo komorní dílo vytvořilo kontrast, protipól k obdobně koncipovanému triu Smetanovu. Zatímco Smetana se vyjádřil stylově čistými prostředky romantismu, u Šostakoviče nalézáme celou směsici náznaků stylových vývojových trendů hudebního myšlení poloviny 20. století, sahající od expresionismu k neoklasicismu, od tragiky a patosu až k náznakům sarkasmu. To vše umělci náležitě zdůraznili ve svém soustředěném a strhujícím interpretačním výkonu.

Třetí koncert Forfestu 2024 se konal v úterý 18. června v barokním, centrálně rozvrženém Chrámu svatého Jana Křtitele v Kroměříži. Violista **Petr Vaculovič** na něm provedl svoji skladbu *Stabat Mater*. Jedná se o odvážné koncipované dílo, které se snaží úspornými vyjadřovacími prostředky jednoho jediného smyčcového nástroje vyjádřit a na prostoru celého odpoledního koncertního programu čistě

hudebními prostředky tlumočit průběh závažné, dramatické a emocionálně nesmírně hluboké události novozákonního příběhu. Skladatel a současně i interpret plně využil nabízejících se akustických předností sakrálního prostoru, který vzácně souzní nejen s námětem skladby, ale i s barvitostí sólové violy, zejména s jejími nejhlubšími polohami. Koncert vzbudil hluboký dojem.

Petr Vaculovič (ČR) – *Stabat Mater*. Foto archiv festivalu

Sobotní podvečerní koncert 22. června patřil flétnistce **Lence Kozderkové**. Se svým sólovým recitálem vystoupila v inspirativním prostředí Muzea Kroměřížska, v jeho výtvarně exponované dílu Maxe Švabinského. Se zaujetím přednesla čtyři soudobé kompozice stejného žánru, „živé elektroniky“, kdy je posluchač v auditoriu vystaven hudební kreaci složené z živého interpretačního výkonu, v tomto případě tedy flétnového, a z předem připravené elektroakustické stopy.

Nejprve zazněla skladba s názvem *Podoby noci* od nedávno zesnulého pražského skladatele Hanuše Bartoně. Je to jeho poslední dílo, vyslechli jsme je ve světové premiéře. Následovala *Survivor* od skladatelky Petry Šuško. Jaroslav Šťastný je autorem kompozice *Goelan* pro flétnu a pás. Koncert uzavřel *Paradise lost (Ztracený ráj)* od Miroslava Pudlák. I obě dvě poslední

jmenované skladby měly letos na Forfestu světovou premiéru.

Lenka Kozderková (ČR). Foto archiv festivalu

Kozderková je instrumentalistka, kterou soudobá experimentální tvorba vysloveně baví. S nevšedním zaujetím se vyrovnává s různými formami souhry flétny se zvukovou stopou, jak jí uchopili čtyři autoři jejího vystoupení. Bartoň pečlivě vypsál do partitury oba hlasy, takže interpretece za účelem dokonalé souhry stačilo bedlivě sledovat paralelní hlas v partituře. Ve skladbě Petry Šuško si interpretkina musela za účelem koordinace vzít na pomoc stopky. U Jaroslava Šťastného, který kalkuluje s poměrně velkou improvizací volností a svoje záměry v partituře udává jen rámcově, poetickým verbálním komentářem, nebylo nutné o naprostou přesnost souhry obou složek až tak důsledně dbát. Naopak u Pudlák musela flétnistka stanovený vteřinový rastr sledovat velmi pečlivě. Tento autor se ve své skladbě omezil jen na tradiční, i když virtuózně pojatou nástrojovou sazbu, čímž se odlišil od ostatních tří kolegů, kteří vyjadřovací arzenál flétny v hojně míře rozšířili o inovativní virtuózní prvky, zejména o celou škálu zvuků netónové povahy.

Duo akordeon a housle je spojením zdánlivě nesusoudným. Zatímco housle se mohou pochlubit bohatou historií, trvající od období barokních

mistrů až po současnost, akordeon je pro kultivovanou tradiční hudební sféru nováčkem. Konstrukčně se stále ještě vyvíjí, jeho nadšenci z řad interpretů však již dnes vytvářejí i ty nejvyšší umělecké hodnoty. Není proto divu, že se objevují soudobí skladatelé, kteří pro nástroj píší, a že pro něj hledají a nalézají vhodná komorní partnerství. Jednou z pozoruhodných variant je spojení akordeonu s houslemi.

Na současný 35. ročník Forfestu zavítalo duo ve složení **Jarmila Vlachová** – akordeon a **Miroslav Vilímec** – housle. Interpreti si pro kroměřížský festival připravili bohatý program, sestavený výhradně ze soudobé tvorby relativně malého regionu, Západních Čech.

Jejich recitál se uskutečnil v prostorách výtvarné expozice Muzea Kroměřížska v neděli 23. června odpoledne. Na program zařadili skladby Jiřího Bezděka, Jiřího Temla, Miroslava Vilímce, Patrika Kotlára, Pavla Samiece a na úplný závěr pak kompozici polské skladatelky Grazyňy Bacewiczové.

Z pera Jiřího Bezděka a Jiřího Temla vzešly skladby rozsáhlé, obsahem závažné. Bezděk našel pro svoji třídílnou kompozici inspiraci v dávné české minulosti, sáhl po reáliích týkajících se vlády Přemysla Otakara I. Jeho třídílná skladba nese název *Sonáta pro královnu Dagmar pro housle a akordeon*. Jiří Teml ve své inspiraci nebyl až tak konkrétní, svoji dvouvětou skladbu nazval *Menueto a tanec pro housle a akordeon*. Prvním intermezzem koncertu bylo zařazení vlastní sólové houslové kompozice skvělého virtuosa Miroslava Vilímce, který, inspirován houslovou tvorbou Johanna Sebastiana Bacha a Nicolò Paganiniho, vytvořil neobyčejně obtížnou fantasii s názvem *Bachaniniana pro sólové housle*. Skladba obsahuje neskrývané, ovšem se vši pokorou vybrané reminiscence na známá houslová díla obou velikánů hudební minulosti. Něco takového by nebyl schopen vytvořit a interpretovat nikdo jiný než opravdový mistr

houslové hry, jakým nesporně Vilímec je. *Sonáta piccola* Patrika Kotlára je třívětá kompozice s klasickým rozvrhem, kde úvodní větě dominuje rezolutní a důstojný výraz, druhé převážně akordická sazba a třetí taneční gioccosní charakter. Rovněž i akordeonistka, Jarmila Vlachová program koncertu zpestřila sólovou skladbou pro svůj nástroj. Přednesla *Sonatu da chiesa* od dalšího plzeňského skladatele Pavla Samiece. I tento autor zvolil pro svoji krátkou skladbu hravý tón, z technického hlediska suverénně zrovnoprávnil oba manuály nástroje. Ač se nevyhnul použití tónové indiferentních efektů, zejména clusterů, jeho vyjadřovací jazyk lze v podstatě označit jako tonální.

Zejména ve dvou úvodních skladbách (Bezděk a Teml) je patrná snaha autorů po sblížení a prolnutí specifických výrazových prostředků houslí a akordeonu. Patrné je to například v oblasti dynamického průběhu, kdy je akordeon v dlouhých hodnotách neobyčejně tvárný. Houslovou protiváhu oba autoři často nalézají v hustém, dynamicky propracovaném tremolu. Interpreti byli po celou dobu produkce dokonale sehraní, vzájemně vstřícní, nicméně je třeba konstatovat, že akordeon svým výrazným zvukovým potenciálem, silou zvuku, tedy dynamicky, nad houslemi mnohdy až příliš převažoval. Poněkud neobvyklou událostí letošního ročníku Forfestu se stal recitál dvou asijských umělkyně, Číňanky **Xiao Dong Wei**, hrající na erhu a Japonky **Yuki Mack**, která ji doprovázela na klavír. Erhu je orientální smyčcový nástroj, známý rovněž pod názvem čínské housle. Nad malým soudkovitým rezonančním korpusem opřeným o koleno hráče se zvedá dlouhý tenký krk, na němž jsou ukotveny dvě struny. Svírají mezi sebou žíně smyčce. Struny se za účelem intonační změny zkracují nikoliv přitisknutím prstů na krk, ale jen citlivým dotekem. Nástroj má specifický, barevně podmanivý, hutný tón, jeho tónový rozsah sahá do vyšších poloh.

Xiao Dong Wei (Čína/USA) – erhu, Yuki Mack (Japonsko/USA). Foto archiv festivalu

Recitál se konal v sále Muzea Kroměřížska v pondělí 24. června odpoledne. Do programu Forfestu byly tyto umělkyně zařazeny patrně na základě podnětu ze strany Massimiliana Messieriho, skladatele a dirigenta ze San Marina, dlouholetého příznivce a častého hosta kroměřížského festivalu. Na Moravu vždy přijíždí s originálním programem postaveným na nápaditém uplatnění těch nejnovějších hudebních trendů, zpravidla spojených s užitím nových realizačních prostředků (například zvukový záznam, který je bezprostředně začleňován do konkrétního interpretačního výkonu). Nyní jsme jej však měli možnost poznat z úplně jiné stránky, jako tvůrce, hledajícího pro sebe nové vyjadřovací možnosti ve spojení s etnickou hudbou. Teoretická zdůvodnění svých nových tvůrčích činů naznačil téhož dne dopoledne ve svém teoretickém příspěvku v rámci festivalového kolokvia.

Xiao Dong Wei a Yuki Mack do svého koncertního vystoupení zařadily dvě Messieriho kompozice – „*Scents*“ – šest capriccií pro erhu a klavír a „*Kojo no Tsuki Variations*“ – což jsou variace na japonskou píseň. Na základě Messieriho přednášky na letošním kolokviu lépe pochopíme jeho zde uplatněné tvůrčí postupy.

Na koncertě zazněla za klavírního doprovodu rovněž autentická, nicméně stylizovaná orientální hudba pro erhu. Klavírní party všech těchto skladeb jsou napsány decentně, na evropský způsob. Klavíristka Yuki Mack k jejich realizaci přistupovala s uměřeným odstupem. V tomto bloku jsme vyslechli *Candle Dance* od Tianhua Liu, *Ripening of Grapes* od Wei Zhou, *San Men Gorge Caprice* od Wenjin Lu, *Poem of Spring* od Yiliang Zhong, *Birds in the Hollow Mountain* od Tianhua Liu, *Butterfly lovers* od Zhanhao He, *Gang Chen a Sunshine on Taxkorgan*, rovněž od Gang Chen.

Jen čtyři dny po letním slunovratu, v pondělí 24. července večer, se v rámci Forfestu v Chrámu sv. Mořice uskutečnil koncert brněnského souboru **Ensemble Versus**, komorního souboru studentů brněnské Filozofické fakulty Masarykovy univerzity. Program s odkazem na Hod Boží Svatodušní nazvali Letnice v soudobé hudbě.

Ensemble Versus. Foto archiv festivalu

Na úvod a dále jako účelné zprehledňující rozčlenění koncertního vystoupení zněly varhanní improvizací vstupy **Františka Fialy**. Šestnáctičlenný komorní sbor řízený **Patrikem Buchtou** stál při produkci v kostelní lodi před oltářem. Provedl čtyři a cappellové kompozice dvou skladatelů a dvou skladatelek – František

Fiala: *Venite exultemus Domino*, Tereza Opálková: *Spiritus Domini*, Markéta Brothánková: *Veni Sancte Spiritus*, Ondřej Kukul: *Veni, Creator Spiritus*.

Hudební jazyk všech těchto čtyř kompozic vykazuje poměrně velké množství podobných rysů. Často se v nich vyskytují sekundové a kvintové souzvuky, jejich clusterové plochy mají diatonický základ, což v nízkých dynamických polohách a pomalých tempích přináší jemný výraz klidu a usebrání. Nevyhýbají se chorálnímu typu melodiky, střídavému užití homofonie a polyfonních struktur, těži z až opojného doznívání sborového zpěvu v chrámových prostorech.

Na úplný závěr programu zaznělo z kůru Fialovo slavnostní *Te Deum Laudamus* pro smíšený sbor a varhany. Publikum ocenilo zejména výrazovou adekvátnost všech kompozic, znalost sborové sazby i tvůrčí profesionalitu, zaujatý, a přitom sebejistý přístup všech interpretů.

V Německu žijící česká akordeonistka **Julie Hirzbergerová** vystoupila v úterý 25. června odpoledne v prostorech výtvarné expozice Muzea Kroměřížska. Připravila si program sestavený převážně z extrémně náročných soudobých kompozic, kladoucích důraz na netradiční akordeonovou interpretační techniku.

Vyslechli jsme, *Breathless* od izraelského skladatele Netta Aloniho, *Melodii* od Japonce Toshia Hosokawy, *Tak riekol Izajáš* od rusko-ukrajinského skladatele žijícího na Slovensku Jevgenije Iršaje. Vrcholem vystoupení Julie Hirzbergerové se stalo provedení skladby *De profundis* od tatarské skladatelky Sofie Gubaiduliny. Nároky tohoto expresivního díla interpreta zvládla s přehledem díky svému houževnatému přístupu a akcentu na mimohudební obsah, který se opírá o duchovní tematiku. Jako jistý protipól k tomuto typu výrazového vzepětí lze označit dvě skladby, vstupní lyrický cyklus *Gedicht von Trude Köchert* od Herrmanna Markuse Pressla

a vánočně meditativní *Alleluja, Vidimus Stellam* od finského skladatele Tomia Juhanni Kellöena. Obě jsou napsány pro obsazení housle a akordeon. Houslový part a recitaci příslušné literární součásti Julie Hirzbergerová svěřila své dceři Anně Hirzbergerové, která celkovému vyznění koncertu dodala mladickou křehkost.

Anna Hirzbergerová (Německo) – obrazárna Muzea. Foto archiv festivalu

Ten večer, ve středu 26. června 2024, příroda ukázala Kroměříži svoji odvrácenou tvář. Po dni těžkého, dusného ovzduší, který celý účastníci Forfestu strávili v Muzeu Kroměřížska sledováním závěrečných referátů kolokvia, nastal moment, kdy se na město a jeho široké okolí snesly těžké bouřkové mraky. Šlehaly z nich blesky, zvedl se silný vítr a začalo hustě pršet. Na klima uvnitř Chrámu sv. Mořice to však nemělo téměř žádný vliv. Snad jen takový, že vstup do svatostánku, pod jeho gotické klendby vyvolal dojem ještě hlubší intimity, nadčasovosti a klidu než kdykoliv předtím.

Koncertovalo zde mezinárodní duo – japonská sopranistka **Nao Higano** a brněnský varhaník **Petr Kolař**. V jejich programu se střídaly vstupy sólových varhan se zpěvními, podloženými varhanním doprovodem. Skladby pro varhany sólo byly celkem čtyři. Na úvod jsme

vyslechli *Chorální fantasii* mladého, teprve dvacetiletého Leoše Janáčka. Je mistrně napsána v intencích své doby a žánru, lze v ní tedy vysledovat melodicko-harmonické myšlení poloviny 19. století a projev hluboké skladatelovy zbožnosti. Přibližně o sto dvacet let mladší *Fantasie pro varhany* Toshi Ichianagiho je napsána jazykem zcela odlišným, současným. Setkáváme se zde s glissandy, clustery, pasážemi toccatového charakteru, vše ovšem zasazeno do pevného řádu. I Jan Šimíček napsal svoje varhanní *Intermezzo* teprve nedávno, v roce 2023. Jsou v něm zvučná varhanní pléna, chvějící se husté, naléhavé figurativní plochy, tvořené jemnými disonantními souzvuky v barvitě registraci. *Victimae paschali laudes* brněnského skladatele Vladimíra Wernera je kompozice, která navazuje na vznešenost varhanní tvorby Johanna Sebastiana Bacha. Všechny tyto varhanní skladby spojuje jemný lyrismus a vznešený klid. Nao Higano do tohoto kontextu vstoupila svým kulatým, mírně provibrovaným hlasem sytého témburu. Za doprovodu varhan provedla strofickou skladbu Jaromíra Hniličky *Ave Maria* pro soprán a varhany. Dílo vzniklo v roce 2010, je melodicky prosté, vokální part se vine nad decentním doprovodem. Zato vokální part skladby *Claudio, Nao, Leo* pro zpěv a varhany od Miloše Štědrone klade nezvykle vysoké nároky na intonaci a hlasovou techniku. Oba party se vyvíjejí relativně samostatně, tedy jako dva paralelní světy. Dílo je sestaveno ze samostatných, svým charakterem vzájemně odlišných epizod, zakončených zpravidla konsonantně formulovanou pointou. Skladba zazněla na Forfestu ve světové premiéře. Jako specifický typ vokální fantasie by bylo možné označit *L'ombre qui viendra* pro soprán a varhany od Juraje Beneše. I tato skladba zde zazněla vůbec poprvé. Klade vysoké nároky na provedení vokálního partu. Nao Higano jej zvládla bezpečně, s vyrovnaným klidem

a zaujetím. Žádné potíže jí nečinily časté nezpěvné intervaly. Její měkký, jemný a barevný soprán se mohl rozvíjet v plné kráse. Zvuk varhan je ve skladbě zastoupen jen minimálně, spíše, než jako doprovod vytváří jakési dialogické mezivstupy. Večer byl uzavřen krátkou skladbou *Vocalise* pro hlas a varhany Oliviera Messiaena. Zapůsobila jako jemné, převážně melismatické vyprávění vokalistky, nesoucí se nad klidovými plochami varhan.

Ve čtvrtek 27. června v odpoledním čase se v Muzeu Kroměřížska uskutečnil komorní koncert, na němž vystoupila trojice zdejších umělků: **Martina Macko** – soprán, **Aneta Kořínková** – flétna a **Martina Mergentálová** – klavír. Svůj program sestavily převážně ze soudobé české hudby. Sopranistka celý koncert provázela slovním komentářem.

Nejprve jsme vyslechli *Písničky s flétnou* Ilji Hurníka, což je třídílný cyklus přívětivé, radostné hudby. Drobnými glosami v něm flétna doplňuje vokální linku, která se klene nad klavírním doprovodem. *Šest písní v lidovém tónu* pro soprán a klavír na slova lidové poesie napsal Pavel Haas. Vokální part se vyznačuje prostotou, zato ten klavírní je po technické stránce nezvykle náročný. Následující *Dva valčíky pro klavír* Luboše Sluky hýří vtipnou stylizací. Autor se zde výrazně přiblížil k lehčímu žánru. Jan Novák je autorem rozsáhlé skladby *Sonáta Hoson zes* pro flétnu a klavír. Vyjadřovacími prostředky se zde autor přiblížil jazyku svého učitele, Bohuslava Martinů. Jak velmi blízko k sobě oba autoři mají, o tom jsme se mohli přesvědčit srovnáním, které nabídlo další číslo programu, což byly Martinů *Dvě písně*. *Pět hebrejských písní* napsal skladatel Eric Whitacre. Z tohoto cyklu jsme vyslechli píseň *Temuná*. Na závěr programu zazněla píseň *La betulla* z cyklu *Aikio Songs*. Jejím autorem je Paolo Ugoletti. Všechny tři interpretky muzicírovaly přirozeně a s lehkostí.

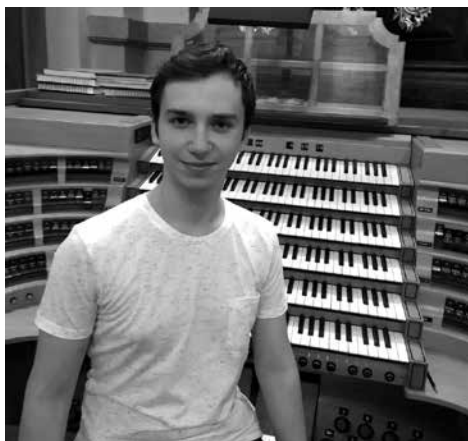
Páteční odpoledne 28. června v kroměřížském Muzeu patřilo komornímu souboru **Trio Aperto**. V podstatě se jedná o dechové kvinteto bez flétny a lesního rohu. Tvoří je hobojistka **Barbora Šteřlová**, klarinetista **Jan Charfeitag** a fagotista **Pavel Horák**. Bylo založeno v Olomouci, má však velmi blízko k brněnskému hudebnímu provozu. Členové tria hrají oduševněle, s lehkostí.

Na úvod zařadili *Žalm 150*, skladbu od Markéty Brothánkové. Využívá netradiční způsobu nástrojové artikulace, hned v úvodu se ozve i lidský hlas – hobojistka pronese sentenci „*Vše, co má dech, ať chválí Hospodina*“. Nejen lidský dech, ale i dýchání skrz nástroje je začleněno do této tajuplné kompozice. Má graduující průběh, dominují v ní dlouhé držené tóny v hlubokých polohách. Autorka byla zdařilému provedení této své skladby osobně přítomna. *Mikrosféry č.10*, op. 24 zkomponoval pro Trio Aperto Radim Bednařík. I on byl na Forfestu provedení své skladby přítomen. Napsal cyklus kratších, převážně pomalých vět, v nichž se výrazně prosazují sekundové souzvuky a hlasové mixtury. Nechybí aleatorní plochy, slyšíme však i procítěnou diatonickou melodiku. Zejména z tohoto důvodu skladba vyznívá v celku lyricky, místy až melancholicky. *Triolog* Kateřiny Szymeczkové v sobě metaforicky skrývá diskusi, vzrušený rozhovor a jakýsi latentní příběh. Autorka jej zapsala neobvyklým typem rastrové notace, která interpretům nabízí značnou volnost herního projevu. Hráči na určitou dobu svoje nástroje zaměnili za dřívka, čímž dlouhé tóny a rubatovou melodiku nahradili perkusivními prvky. Skladbu *Urban Son* napsal mladý mexický skladatel Omar Rojas, student brněnské JAMU. Včlenil do ní elektroakustickou složku. Z reproduktorů slyšíme útržky autentické mexické hudby jako protiváhu k trojici reálných nástrojových partů. Predefinovaná zvuková složka zde však svým rozsahem mnohde až příliš

převažuje nad živou hudbou. Na závěr zazněla *Hudba pro tři* Jiřího Matyse, jednoho z reprezentantů silné generace brněnských skladatelů druhé poloviny 20. století. Je to exemplární ukázka autorova tvůrčího stylu, kdy svoje komorní skladby označuje slovem „hudba“. Rozumí tím ten typ tvořivosti, v němž dominuje spontaneita a hravá hudebnost.

Výhradně z české tvorby byl sestaven koncert violisty **Pavla Březíka** a jeho syna, varhaníka **Pravoslava Březíka**. Uskutečnil se v chrámu svatého Mořice v pátek 28. června večer. Na úvod zaznělo *Cantabile pro violu a cembalo* od Zdeňka Lukáše. Oba nástroje, jak viola, tak i cembalo (zde nahrazené elektroakustickým nástrojem) zněly z kůru, takže jejich zvuk měl dostatečnou sílu a průbojnost, barvitě se nesl celou chrámovou lodí. Pro Lukáše je příznačné diatonické myšlení a přirozená zpěvnost. Takto je koncipován zejména violový part jeho skladby. Nechyběly však ani kontrastní, živě chromatické pasáže. Ty našly uplatnění zejména v cembalu. Rovněž z kůru zaznělo rozsáhlých *Pět ranních modliteb pro violu sólo* od Ivana Kurze. Tuto hudbu je možné charakterizovat jako introvertní a meditativní. Ač se zde skladatel omezil jen na jeden nástroj, napsal dílo myšlenkově hluboce závažné. *Vánoční toccata pro varhany* Otmara Máchy v podání Pravoslava Březíka vyzněla monumentálně. Její začátek je v jemném, tichém rejstříku, jen postupně se skladba rozvíjí do živelné toccaty. Závěr však přinesl projasnění. Myšlenková soustředěnost a naléhavost je charakteristickým rysem celého díla Klementa Slavického. Tento svůj přístup uplatnil i v poměrně rozsáhlé skladbě, kterou nazval *Rhapsodie pro violu sólo*. Do kratších rozměrů svoji invenci vtělil Jan Jirásek, skladatel o celou generaci mladší. Svoji skladbu *Symbiosis pro varhany* opatřil apartní zvukovostí, při volbě faktury se ani on nevyhnul toccatovým běhům, které použil jako protipól

k nenápadné vstupní části. Následující skladbu *Labyrint pro violu* sólo napsal Kryštof Mařatka. I on je ve svých vyjádřeních stručný, nicméně i takový prostor mu postačil k vyjádření značně kontrastních světů. Účelně využívá všechny struny nástroje, tedy nejen tu nejhlubší, opojně nosnou „c“. *Sonáta chiesa pro violu a varhany* Jana Nováka je rozsáhlé cyklické, čtyřvěté dílo s až symfonickým tahem. V náznacích lze v hustém předivu zaslechnout i moravskou modulaci. Stín smutku, tak blízký charakteru violy, však v poslední větě vygraduje do jasných, čistě tonálních poloh. Závěrečnou skladbou večera se stalo *Motto ostinato* z cyklu *Nedělní hudba pro varhany* Petra Ebena. Svým hutným toccatovým tokem v plénu završila tento vkusně sestavený, myšlenkově soustředěný program.

Pravoslav Březík (ČR). Foto archiv festivalu

Pavel a Pravoslav Březíkoví (ČR). Foto archiv festivalu